

orientali parte templum et a meridie montem Calvaria⁴⁷⁶. Est etiam quasi totius orbis umbilicus, et habundat satis mediterraneis copiis nec fraudatur maritimis. Continet etiam in se domini et Salvatoris nostri sacrosanctum sepulcrum omnibus christianis excolendum. In ea quoque quondam sancta pullulavit ecclesia, et eam dominus noster Jesus Christus suo sanguine dedicavit. De qua hec tenuiter prelibavimus, quoniam plenitudinem hujus historiae scriptam esse alias jam cognovimus.

Philippi vero regis adhuc temporibus, anno scilicet incarnationis dominicæ 1102 (164), defunctus est rex Iherosolymorum Godefridus, et successit ei frater ejus Balduinus. Obiit quoque Henricus imperator anno incarnationis dominicæ 1106.

Anno proinde incarnationis dominicæ 1108. rex Francorum Philippus, vir mitis⁴⁷⁷ et sapiens, Mileduni⁴⁷⁸ positus decessit 3. Nonas (165) Augusti, anno vitæ suæ 53 (166), regni vero sui 41, et sepultus est apud Floriacense cenobium in ecclesia sanctæ Dei genitricis Mariæ et sancti pariter Benedicti, successitque ei filius ejus rex et miles strenuissimus Ludovicus. Anno quoque eodem mortuus est Andesunus rex Hispaniæ, vir bellicosus et sapiens.

* [Hist. Franc. ita finitur: Defunctus est autem prefatus rex Philippus anno ab inc. D. 1108⁴⁷⁹, pridie Kal. Aug. apud castrum Militonense. Cujus corpus secundum dispositionem patris Lu-

dovicus deferre fecit ad monasterium Floriacense et in monasterio sancti Benedicti sepulturæ mandari. Quo facto, episcopi, qui ad exequias regis convenerant, post exequias statim Aurelianis convenerunt, et propter perturbatores regni salubri consilio Ludovicum juvenem, religionis amatorem, moribus mansuetum, armis strenuum, bello acerrimum, in die inventionis prothomartiris Stephani in regem unxerunt ante altare sanctæ crucis, et coronam regni capiti ejus imposuerunt, Daimbertus Senonensis archiepiscopus, Ivo⁴⁸⁰ Carnotensis episcopus, Johannes Aurelianensis episcopus, Hubertus Silvanectensis episcopus, provocati plurimis exemplis aliorum regum, qui diversis in locis propter imminentes turbas a diversis episcopis consecrati sunt.]

Hec modernorum regum actus scire volentibus nudis scripsi verbis atque simplicibus, multas res memorabiles exiguo claudens in codice. Obmitto tamen in hac historia multa quæ scio, et multa quæ nusquam apud Latinos reperiantur. Unde liber iste minus quam debet continere videtur. Hinc tamen sciri potest series temporum et alia plura scitu dignissima. Sed hec cuncta, scio, despicient illi apud quos civica litterarum disciplina peregrinatur, et quorum scurrilitati comes est negligencia sive desidia, et illi simul qui breviate contempnunt, et quibus solent proluxa generare fastidium. Verumptamen hec omnia illis poterunt prodesse, quibus gratissimum est plurima nosse.

Explicit historia nova Francorum⁴⁸¹.

HISTORIA REGUM FRANCORUM

MONASTERII SANCTI DIONYSII.

1⁴⁸². [Gesta Fr. c. 1.] Anthenor et alii profugi ab C rege utili⁴⁸³ reges Francorum Merovingi sunt appellati. Cujus tempore Wandalarum gens Germaniam Galliamque depopulans, multas civitates subruit multumque sanguinem christianorum fudit. Regnavit autem idem Meroveus annis 17, et mortuus est. Cui successit filius ejus Childericus in regno; sed postea ob enormitatem luxurie de regno a Francis pulsus est, atque Toringiam petens, apud Bissinum regem aliquantisper habitavit. Post quem Franci penitentia ducti remittunt, et ad se accersitum in regno restituunt, pulso Romano quem sibi prefece- rant. Regina vero Toringorum Bissina nomine eum subsequuta est, relicto proprio viro supra jam nominato; ex qua sibi in conjugio copulata filium procreavit nomine Clodoveum. Regnavit autem ipse

VARIE LECTIONES.

⁴⁷⁶ inter m. — Calvaria⁴⁷⁶ in margine supplet 1. ⁴⁷⁷ mittis 1. ⁴⁷⁸ miduni 1. ⁴⁷⁹ 1109. Ch. ⁴⁸⁰ Hivo Ch. ⁴⁸¹ alia manus atramento fusco addidit: 1125° anno Henricus junior imperator obiit. Eodem anno Lotharius inceptit regnare; iterum alia manus: 1157. anno obiit Lotharius imperator. Anno 1158. Conradus succedit. ⁴⁸² 1 rubrum præmittit: De his qui ab excidio Trojæ fugerunt et in Pannonia edificaverunt civitatem Sincambriam, ex quibus Franci dicti sunt. ⁴⁸³ itali 2.

NOTE.

(164) Lege: 1100.

(165) Lege: Kal. Bouq. Cont.

(166) Corrige 56. Bouq. Cont.

Childericus annis 20, et mortuus est; regnavitque Clodoveus filius ejus post eum; qui fuit rex potens super omnes retro reges Francorum. Qui cum post mortem Childerici patris sui regnum Francorum susceperet regendum, Siegrium Egidii filium apud Suessionis superatum extinxit.

2 ⁴⁸⁴. [*Gesta Fr. c. 11, 12, 15-19.*] Post hec Chrotildem, filiam Gundobaldi regis Burgundie, sibi in conjugio sociavit. Et cum esset idolorum cultor precipuus, precibus conjugis sue excitus, a beato Remigio Remensium archiepiscopo baptizatus est. Post hec cum Alarico Gothorum rege apud urbem Pictavensem bello conjungitur, ejusque exercitum prostravit, et regnum ejus obtinuit. Hic ab Anastasio imperatore libellos de consulatu accepit, et statim usque ad basilicam sancti Martini Turonis tanquam augustus processit, et diadema capiti imponens augustus est appellatus. Et cum per circuitum plurimos hostium peremisset, ipse diem clausit extremum, obiitque apud Parisium anno etatis sue 45, imperii vero sui 30, sepultusque est in basilica sancti Petri, quam ipse funditus edificaverat. Eo tempore sanctus Benedictus abbas virtutibus floruit. A transitu sancti Martini usque ad obitum hujus Clodovei computantur anni 112. Post cujus obitum quatuor filii ejus, id est Theodericus ⁴⁸⁵, Clotharius, Childebertus, Clodomirus, regnum ejus inter se diviserunt. Theodericus sedem Remensem elegit, Clodomirus Aurelianensem, Childebertus Parisiensem, Clotarius Suessionensem. [*H. ep. c. 30.*] Eorum vero sororem Amalaricus Alarici filius in matrimonio postulavit et accepit. Iste vero Theodericus ex concubina natus, postquam sedem Remensem regendam susceperat, mortuus est; in loco cujus ⁴⁸⁶ Theodebertus filius ejus successit. Cujus Theodeberti tempore Dani Gallias irruerunt; sed superati ab ipso Theodeberto, et rege eorum perempto, rapina terre restituta est. [*G. Fr. c. 19, 26.*] Qui 14. regni sui anno obiit, regnavitque Theudoaldus filius ejus pro eo.

3 ⁴⁸⁷. [*ISIDOR.*] Per idem tempus Justinus major apud Constantinopolim urbem tenebat imperium, et Hildericus Wandalorum rex episcopos de exilio redire precepit. Eodem tempore Theodericus rex Italie Johannem papam et Simmachum patricium et Boetium philosophum gladio peremit [cf. *H. m.*]. Sub eodem tempore Sigismundus Burgundionum rex filiam hujus Theoderici ⁴⁸⁸ regis Italie, natam ex sorore Theoderici filii Clodovei, in matrimonio accepit, suamque germanam Huntrico Wandalorum regi tradidit. Hermenfredo quoque re-

gi Thorincorum ⁴⁸⁹ Malbergam copulavit, et terciam Alemannorum regi Huctrico tradidit (167). [*P. D. 1, 25, 23, 25.*] Per idem tempus Casiodorus senator et Dyonisius abbas, qui ciculum decennovallem composuit, et Arator poeta apud urbem Romam claruerunt. Tunc temporis Alboinus ⁴⁹⁰, filius Aldoeni regis Langobardorum, Thurismodum regem Jepidorum in bello peremit. Hoc etiam tempore apud urbem Constantinopolim Priscianus Cesariensis, gramatice artis repertor, claruit. [*Cf. G. Fr. c. 27, 20, 21, 24.*] Per idem tempus Theudoaldus filius Theodeberti 7 anno regni sui mortuus est. Sub eodem tempore Clodomirus filius Clodovei interfecit sanctum Sigismundum Burgundionum regem, virum bonum et justum, cum uxore et filiis. Qui Clodomirus apud Viennam cum contra Burgundiones ad bellum cum exercitu pergeret, illos fugientes incaute subsequutus est; inter quos cum velocissimo equo perveniens, ex adversa parte percussus corruit, et mortuus est. Cujus uxorem Clotarius frater ejus in conjugio accepit, et duos filios ejus, videlicet filios fratris sui Clodomiri, ob invidiam regni cultro interfecit. Quorum unus erat annorum 10, alius 7, tercius vero effugit, Clodoaldus nomine, et auxilio puerorum fortium liberatus est. Qui postea, relicto regno, propria manu se totundit, et clericus factus, bonis operibus preditus est; postea vero presbiter ordinatus, plenus virtutibus migravit ad Dominum.

4 ⁴⁹¹. [*G. Fr. c. 28, 27, 29.*] Eodem tempore Childebertus, frater prenominati Clotharii, apud Parisium febre correptus defunctus est, et in ecclesia sancti Vincentii quam edificaverat sepultus ⁴⁹². Sed et mater eorum Chrotildis regina Turonis civitate defuncta ⁴⁹³ est, atque Parisius deportata, juxta virum suum Clodoveum condita jacet. Unde factum est, ut omnis monarchia regni Francorum sub potestate Clotharii deveniret. Cujus filii ex diversis mulieribus plures fuere; quorum unus Crannus nomine a patre in Aquitania princeps constitutus est. Qui contra patrem suum Clotharium rebellare volens, sed non valens, conduxit in suum auxilium regem Britannorum Conobrem nomine. Contra quos ipse Clotharius pergens, viriliter pugnavit, atque regem Britannorum interfecto, Crannus captus est; quem jussit Clotharius pater suus cum uxore et filiis ejus igne comburi. Illis diebus beatus Mejarodus migravit ad Dominum. Post hæc ipse Clotharius, secundo ⁴⁹⁴ regni sui anno postquam Crannum peremerat, valida febre correptus, mortuus est, et

VARIAE LECTIONES.

⁴⁸⁴ Quomodo Clodoveus rex consilio uxoris sue baptizatus est, et de morte ejus *rubrum addit 1.* ⁴⁸⁵ *super his nominibus litteræ scriptæ sunt a. d. c. b. fortasse ut ordo mutaretur 2.* ⁴⁸⁶ *ejus 2.* ⁴⁸⁷ *Quomodo sanctus Sigismundus (sic) et sanctus Leodegarius episcopus interfecti sunt. add. 1.* ⁴⁸⁸ *thoder. 1? 2.* ⁴⁸⁹ *chorinc. 1? 2.* ⁴⁹⁰ *albonius 1? 2.* ⁴⁹¹ *De morte Clotharii regis et quomodo filii ejus regnum Francorum dividerunt. add. 1.* ⁴⁹² *est add. 2.* ⁴⁹³ *defuncta 1? 2.* ⁴⁹⁴ *oo 2. 1.*

NOTÆ.

(167) Hæc unde auctor sumpserit nescio. Continent peculiaria quædam, sed haud dubie falsa.

in basilica sancti Medardi Suessionis, quam edificaverat, a filiis suis honorifice sepultus est. Tunc quatuor filii ejus, id est Cherebertus, Guntrannus, Chilpericus, Sigebertus, regnum inter se diviserunt, et Cherebertus Parisius, Guntrannus Aurelianis, Chilpericus Suessionis, Sigebertus sedem Remensem habuit. [P. D. II, 10.] Hoc tempore Benedictus papa Romane ecclesie preerat. Chilpericus vero primatum totius Gallie obtinuit, quamvis promptior et validior illo esset frater ejus Sigebertus. [G. Fr. c. 31, 37, 38.] Qui Sigebertus duxit uxorem Brunichildem nomine, filiam Athanachildi regis Hispanie; ex qua habuit filium nomine Childebertum. Hic Childebertus duos genuit filios, Theodebertum scilicet et Theodericum. Qui Theodericus per consilium prefate Brunichildis avie sue Theodebertum fratrem suum interfecit et filios ejus; sed et ipse postmodum per insidias ejusdem veneno interiit. Cujus etiam filios ipsa occidit.

5⁴⁹⁵. [G. Fr. c. 31, 35, 30, 32, 33.] Videns autem hoc Chilpericus, quod Sigebertus frater suus Brunichildem duxisset uxorem, misit Hispaniam, et accepit sororem illius Brunichildis, Walsuintam⁴⁹⁶ nomine, dimittens reginam Andoveram, ex qua jam tres filios susceperat, id est Theodebertum, Meroveum et Clodoveum. Habebat etiam regina Andovera puellam in suo obsequio nomine Fredegundem, per cujus ingenium pravum rex predictam Walsuintam nocte in stratu suo strangulavit, recepitque Andoveram in conjugio; quam postea ipsa Fredegundis ita decepit, ut propriam filiam, quam ex rege conceperat, ex sacro fonte per nequam consilium suscipere faceret. Ob quam causam ipsa Andovera perpetuo a rege est separata, et in monasterio cum ipsa sua filia velamine velata usque ad finem vite sue permansit. Ista vero Fredegundis, primo regine pedissequa, postea autem regina effecta, ab ipso Chilperico rege suscepta est in conjugio; ex qua tres filios genuit, quibus defunctis, quartum genuit nomine Clotharium, qui fuit pater incliti et famosissimi regis Dagoberti. Predictus vero Sigebertus postquam Hunos super se irruentes bis superaverat et fratrem suum Chilpericum bello fugaverat, fraude ipsius Fredegundis a duobus servis peremptus est 14 regni sui anno, etatis vero 40. Cujus filius Childebertus junior furtim ablati est, et regnavit pro eo; matremque ejus Brunichildem Chilpericus rex patruus suus in exilium trusit. Cherebertus vero quid egerit aut quomodo se habuerit, certum non habemus. [Isidor.] His diebus Justinianus imperator Constantinopolim preerat. Hic per Belisarium patricium de Persis mirabiliter triumphavit; ac deinde in Affricam missus, Wandalorum regem delevit. Per idem tempus ossa Antonii monachi divina revelatione reperta Alexandriam perducuntur et in eccle-

asia sancti Johannis baptiste humanantur. Post Justinianum Justinus minor annis 41 imperavit; sub quo rex Gothorum Thotila a Narsete magistro militie ejusdem Justini superatus est [cf. P. D. III, 41 : Isidor. G. Fr.]. Post Thotilam Leuvigildus rex Gothorum in regione Hispanie quosdam rebelles superavit. Predictus vero Childebertus⁴⁹⁷ cum patruo suo Guntranno pacem habuit; quam postea infregit; sed cum eo postmodum reconciliatus est. Tunc temporis Tyberius⁴⁹⁸ Constantinus imperator potentissimus apud Constantinopolim 7 annis rexit imperium. [P. D. IV, 12, 13, 15, 17, 4.] Ad hunc Chilpericus rex Francorum legatos dirigens, multa ornamenta aurea ab eo suscepit; post quem Mauricius purpuram induit regnumque suscepit. Hic 50 milia solidos Childeberto juniore direxit, ut Langobardos de Italia exterminaret. Qui misso exercitu Italiam devastavit. Idem quoque Childebertus cum consobrino suo, Clothario scilicet, Chilperici filio, bellum gessit ejusque exercitum vehementer afflixit. Post hec ipse Childebertus Hispaniam ingressus, magnam cedem de populo illo fecit. [P. D. III, 24, 24; IV, 7.] Eo tempore magnus Gregorius pontifex Romane ecclesie floruit, et Thessalo a supradicto rege Francorum apud Bajoariam rex ordinatus est.

6⁴⁹⁹. [G. Fr. c. 35-37.] Eodem tempore Fredegundis regina Chilpericum regem virum suum, quem adulteraverat, propter adulterium quo timebat se deprehendi inter se et Landericum comitem, insidiantes interfecerunt, cum regnasset 23 annis; remansitque cum filio suo Clothario. Que postea diebus multis consenuit, et plena immunditiis ultimum signavit diem. [P. D. IV, 12, 14, 18, 27, 29, 30, 31, 35, 37.] Per idem tempus Guntrannus rex obiit. Postea vero Childebertus rex Francorum, filius videlicet Sigeberti et Brunichildis, juvenis extinguitur anno etatis sue 25. Huni, qui et Avars, post mortem ejus in Franciam irrumpunt, gravissimaque bella cum Francis gesserunt. His diebus Brunichildis regina cum nepotibus suis adhuc puerulis Theodeberto et Theoderico regebat Gallias; qui postea regnum Francorum inter se diviserunt. Agilulfus rex Langobardorum pacem cum hoc Theoderico firmavit. Circa hec tempora monasterium sancti Benedicti a Langobardis depopulatur. Igitur Mauricius, postquam 21 annis rexit imperium cum filiis suis Theodosio et Tiberio atque Constantino, a Foca, qui fuit strator Priscii patricii, occiditur. Hoc anno Theodebertus et Theodericus reges Francorum adversus Clotharium filium Chilperici dimicaverunt. Et beatus papa Gregorius migravit ad Dominum.

7⁵⁰⁰. Eo tempore filius Agilulfi regis Langobardorum filiam hujus regis Theodeberti in conjugium accepit. Hac etate Eleutherius patricius eunucus, dum imperii jura conaretur arripere, a militibus per-

VARIAE LECTIONES.

⁴⁹⁵ Quomodo Chilpericus rex Andoveram uxorem reliquit Fredegundis famule sue. *add. 1.*
⁴⁹⁶ wasuintam 1. ⁴⁹⁷ childertus 1. 2. ⁴⁹⁸ tybericus 1. 2. ⁴⁹⁹ De morte Fredegundis infestissime regine, et quomodo Theodebertus et Theodericus regnum diviserunt. *add. 1.* ⁵⁰⁰ Quomodo Brunichildis regina Theodebertum et Theodericum interfecit. *add. 1.*

emptus est, caputque ejus Constantinopolim delatum est. Focas, extincto Mauricio ejusque filiis, per 8 annorum curricula principatus est. Hic rogante papa Bonifacio statuit sedem Romane et apostolice ecclesie capud esse omnium ecclesiarum, quia ecclesia Constantinopolitana primam omnium ecclesiarum se ascribebat. Contra hunc Focam Eraclianus, qui Affricam regebat, rebellavit eumque regno privavit, remque publicam Eraclius ejusdem filius regendam suscepit. [G. Fr. c. 38-40.] Eodem tempore Theodebertus rex a fratre suo Theoderico perimitur; qui et ipse postmodum a Brunichilde veneno extinguitur. Quibus ita defunctis, Clotharius junior, filius scilicet Chilperici et Fredegundis, totius Gallie primatum obtinuit; qui et regni gubernacula suscepit; maluit prius ulior propinquorum suorum existere, quam belli occasione deponere. Denique in ipso regni sui primordio Brunichildem reginam, que propinquos suos Theodebertum et Theodericum, filios videlicet Childeberti consobrini sui, peremerat et plures alios de semine regio extinxerat, quasi jungeretur ei in conjugium convocavit. Que leta effecta, sicut ei jussum fuerat, venit, compta preciosis ornamentis quasi ad nuptias. Quam ille judicio Francorum camelo jussit imponi et per circuitum castrorum circumduci et postea ad equos indomitos ligatam dirumpi. Sicque obitu nefando, ut fuerat digna, ad inferos descendit. Cujus etiam ossa in igne consumpta nusquam comparuerunt.

8⁰⁰¹. [G. Dag. c. 12, 14, 24.] Huic vero Clothario fuit filius, Dagobertus scilicet, amantissimus juvenis: quem idem pater suus rex, dum adhuc viveret, in regno Austrasiorum sublimavit; contra quem Saxones commoto exercitu fortiter pugnaverunt; sed Deo donante pater suus Clotharius ei subvenit, et trans Renum cum ipsis Saxonibus bellum inicit; in quo singulari certamine Bertoaldum ducem eorum peremit, pro eo quod Dagobertus filius ejus sauciatus fuerat in prelio superiori, omnemque regionem eorum ita subjugavit, ut non remaneret in ea belligerans vir quantitatem spate illius supereminens. Tanta tunc Francorum potentia, tanta regum animositas erat. Tempore horum, Clotharii scilicet et dulcissimi filii ejus Dagoberti, regnum Francorum valde elevatum est, necnon et sancta ecclesia per sacerdotes et ecclesiasticos viros sublimata refulsit, in tantum ut Romanus pontifex mittens in Galliam rogaret, ut sibi transmitterentur viri fortes in fide et sapientes in eloquio, qui contra hereticos cum eo disputare possent. Eo tempore Eraclius arcem Romani tenebat imperii. Qui sapiens in artibus liberalibus et maxime in astronomia, mandavit Dagoberto, ut Hebreos de regno suo exterminaret; quod et libentissime Dagobertus fecit; previderat enim fidem imperator in sideribus quibus intentus erat,

A quod Romanorum imperium a circuncisis deleretur; sed quod intellexerat de Hebreis, hoc actum dinoscitur esse a gente Agarenorum, quos Sarracenos vocamus.

9⁰⁰². [P. D. iv, 51; v, 6, 11, 12.] Eraclio quoque mortuo, Heraclonas filius ejus cum matre Martina duobus annis regnavit, et post eum Constantinus, qui et Constans, germanus ejus, tenuitque imperium annis 28. Hic interfectus est apud Seracusam Sicilie civitatem, caputque ejus delatum est Constantinopolim, et post eum regnavit Mezentius ab indictione 7. usque ad 12. [G. Dag. c. 5, 15, 16, 21.] Anno vero 37. regni Clotharii Bertetrudis, mater Dagoberti regis, moritur. Post ejus obitum ipse Clotharius aliam uxorem duxit nomine Sichildem; de qua filium habuit nomine Hairbertum. Ipse vero Clotharius 45. regni sui anno moritur, et in suburbio Parisii in ecclesia sancti Vincentii sepelitur. Quod Dagobertus filius ejus audiens, universis principibus quibus imperabat in Austria promoveri jubet exercitum. Cumque Remis pervenisset, omnes pontifices et duces Burgundie et Neustrie inibi se illi noscuntur tradidisse. Hairbertus vero frater ejus nitcbatur, si posset regnum patri assumere; sed voluntas illius parum sortita est effectum. Brunulfus autem, frater Sichildis regine et avunculus ejusdem Hairberti, volens eum stabilire in regno, multa adversus Dagobertum machinabatur. Quapropter, multis transactis diebus, a ducibus Dagoberti jussu ejusdem regis apud Ablatona interfectus est. Cumque totum regnum a Dagoberto fuisset occupatum, sapienti usus consilio pagum Tholosanum et Caturciacum, Agenensem et Petragonicum et Sanctonicum et usque ad Pireneos montes Hairberto fratri suo concessit, eo tenore ut nullo tempore adversus eum de regno patris presumeret. Inde vero Parisius rediens, Gomadrudem reginam, quam patris sui Clotharii consilio conjugem acceperat, eo quod esset sterilis, Francorum instinctu reliquit, et quandam speciosissimi decoris et generis puellam nomine Nantildem in matrimonio accipiens reginam sublimavit.

10⁰⁰³. [Gesta Dag. c. 24, 25, 27, 31, 32.] Denique cum Austriam regio cultu circuiret, mestusque esset nimium, eo quod filium qui post eum regnaret minime haberet, quandam puellam nomine Ragnetrudem stratui suo ascivit; de qua eodem anno multis precibus et elemosinarum largitionibus Deo donante filium habuit, quem Hairbertus frater suus Aurelianus de sacro fonte suscepit. Dum autem illum domnus Amandus Trejectensis episcopus benediceret cathecuminumque faceret, finitaque oratione nemo responderet Amen, aperuit Dominus os pueri, cunctisque audientibus respondit Amen. Qui ex aqua et spiritu sancto regeneratus, Sigehertus nomen ac-

VARIE LECTIONES.

⁰⁰¹ Quomodo Dagobertus filius Clotharii contra Saxones pugnavit. *add. 1.* ⁰⁰² Quomodo Dagobertus rex Hayberto fratri suo Tholosam dedit et terram totam usque ad Pyreneos montes. *add. 1.* ⁰⁰³ De Siglerio filio Dagoberti regis, quem S. Amandus baptizavit. *add. 1.*

cepit. Hairberto vero rege defuncto, Dagobertus A potestas eidem ecclesie auferre presumat, si iram Dei et offensam sancti Dionisii incurrere non optat. Eodem anno nuncios Samoni Sclavorum regi direxit, quatinus regnum suum ab eo reciperet. Quibus Samo respondit : *Et terra quam habemus Dagoberti est, et nos sui sumus, si amicitias disposuerit servare nobiscum.* Cui legati dixerunt Dagoberti : *Non est possibile, ut servi Dei cum canibus amicitias jungant.* Quibus rex Samo respondit : *Si vos estis servi Dei, et nos sumus Dei canes, et dum vos contra ipsum agitis, permixtum habemus vos morsibus lacere.* Tunc missi Dagoberti ejecti sunt de conspectu Samonis. Quo audito Dagobertus graviter tulit, et congregato exercitu, terram illorum crudelissime devastavit. Inde victor rediens, Mettis civitate diver- B tit, et pontificum et procerum suorum consilio Sigebertum filium suum in regno Austrasiorum sublimavit sedemque Mettis habere permisit. Cumque eidem regi Dagoberto de Nantilde regina natus fuisset filius nomine Ludovius, obtinuit suorum consilio cum Sigeberto rege Austrasiorum filio suo per pactationis vinculum confirmavit, ut Neutricum et ⁵⁰⁴ Burgundia ad regnum ejusdem Ludovii post Dagoberti regis decessum respiceret.

11 ⁵⁰⁵. [*Gesta Dagob.* c. 35, 17, 42, 43.] Per idem tempus Sadregisilus Aquitanorum dux a quibusdam interfectus est. Et cum haberet filios in palatio educatos, qui facillime possent mortem patris vindicare et nolissent, secundum leges Romanas a regni proceribus redarguti, omnes paternas possessiones C perdidit. Cumque omnia ad regis fiscum pertinerent, ipse gloriosus rex Dagobertus ecclesie sancti Dionisii easdem possessiones, id est Novingentum in pago Andegavensi, Parciacum, Nulliacum, Podenciacum, Pascellarias atque Anglarias in pago Pictavensi, aliasque per plures cum salinis supra mare, devotissime tradidit. Quarum nomina si quis inquisierit, ut reor 27 inveniet. Ipse vero rex gloriosus inter alia que laudabiliter gessit, memor voti sui, sanctorum Dyonisii Rustici et Eleuterii auro puro et preciosis gemmis memorias exornavit, et quamvis ecclesiam, quam a fundamine construxerat, intrinsecus miro decore fabricaverit, foris quoque desuper auxidam, infra quam martirum corpora tumulaverat, ex argento puro cooperuit. Post gloriosam D vero regni amministrationem, 16, postquam regnum Francorum sortitus fuerat anno, profluvio ventris Spinogilo villa non procul a Parisius egrotare cepit. Post paucos autem dies cum sue vite sentiret imminere periculum, Egam ⁵⁰⁶ consiliarium suum ad se venire precepit, reginam et Ludovium filium suum eidem in manu commendat; convocatisque primoribus palatii filioque et uxore, cum sacramento fieri jussit de his que ecclesie sancti Dionisii contulerat; ne quilibet de successoribus suis vel quelibet

VARIÆ LECTIONES.

⁵⁰⁴ ut 1. ⁵⁰⁵ De morte Dagoberti, et de beneficiis que ecclesie beati Dionysii contulit. *add.* 1. ⁵⁰⁶ erga 1. *in loco raso.* ⁵⁰⁷ De successoribus Clodovei regis, et quomodo Theodericus et Ebroinus monachi effecti sunt. *add.* 1. ⁵⁰⁸ finiut 1. 2.

serunt; quem cum Vulfaldo duce venientem in regno sublimaverunt. Qui postea cum uxore, cujus uterus ex conceptione jam intumescibat, a Bodone et aliis Francis interfectus est, et Vulfaldus perfugato evasit ad Pipinum in Austriam. Leudisius, Archinoaldi filius, major in domo eligitur. Leodegarius pontifex et Gerinus frater ejus in hoc consilio permixti erant.

13⁰⁰⁰. Audientes Theodericus atque Hebroinus mortuum esse Childericum, de monasterio latenter exierunt, et crescente coma cum maximo armorum apparatu in Franciam redierunt, alter ad regnum, alter ad ducatus officium. Tunc Hebroinus Leudisium, qui ei in principatu successerat, apud Carisiacum castrum dolo interfecit, et Leodegarius pontifex et Gerinus frater ejus ab eodem ignominiose cruciati perimuntur, et (168) Lupus dux in exilium retruditur, sicut in precepto ejusdem Theoderici continetur, quod de hereditate ipsius Lupi monasterium sancti Benedicti constructum sit in agro Floriacensi. [*G. Dag. c. 47.*] Postea vero Hebroinus multa exercens maleficia, a quodam Franco nomine Ermenfredo perimitur. — [*Lib. de majoribus domus.*] Denique a temporibus Clodovei filii Dagoberti regis, patris vero Theoderici, regnum Francorum decidens per majores domus cepit ordinari; quorum primus apud Austriam Pipinus reliquit filium suum nomine Grimoldum; post Grimoldum Archinoaldus. Quo defuncto, Ebroinus succedit, Vulfaldo apud Austriam ducis officio fungente. Quo C decedente, Martinus et Pipinus junior⁵¹⁰, filius Ansegisili, qui alio nomine Anchises dictus est, in Austria majores domus fuere. Qui etiam moto prelio contra Theodericum regem atque Ebroinum ducem armatas acies dirigunt. Sed Martinus fuga lapsus, dolo Ebroini Lauduno Clavato interficitur. Pipinus vero in Austriam rediit; ad quem Hermenfredus occiso Ebroino fugiens evasit. Fuerunt autem majores domus, ex quibus quidem regalis generatio processit, primus Ansbertus senator, qui ex Blithilde, filia secundi Clotharii, genuit Arnoldum, patrem sancti Arnulfi postea Mettensis episcopi; qui Arnulfus genuit Ansegisilum, alio nomine dictum Anchisem, patrem Pipini. Franci denuo pro Ebroino Waratonem majorem domus efficiunt; cujus filius D Gislemarus, contradicente patre suo Waratone, cum Pipino civilia bella habuit. Iterum Pipinus cum Theoderico et Bertario bellum iniit; quos vicit et cepit, atque thesauris acceptis Nordebertum quen-

dam de suis majorem domus constituit; et postea in Austriam victor remeavit. Cujus filii fuerunt Drogo et Grimoldus; ex quibus Grimoldus ducatum accepit in Campania.

14⁵¹¹. Mortuo Theoderico, Clotharius filius ejus regnum puer obtinuit. Quo defuncto, Childebertus frater ejus successit. Hairberto quoque mortuo, Grimoldus Pipini filius major domus efficitur; Childebertus vero rex ut ex hac vita migravit, regnum ejus suscepit Dagobertus filius ejusdem adhuc puer. Quo tempore Grimoldus major domus Theusindam filiam Robodi ducis conjugio sibi copulavit. Qui a Rangario Frisone in basilica sancti Lamberti peremptus est; pro quo pater ejus Pipinus Theudoaldum filium ejus, quem ex alia conjugate habuerat, in honore patris constituit; ipse quoque Pipinus eodem anno, qui est incarnationis dominicæ 714, medio Decembris obiit, postquam obtinuerat principatum sub nominatis regibus annis 27. Plectrudis, Pipini quondam uxor, Karolum, ex alia uxore ejusdem Pipini filium, captum tenuit; sed Deo donante vivus evasit. Illic enim post mortem Dagoberti minoris, qui quinque annis regnavit, multa prelia commisit cont. a Rabodum Frisionem contraque Ragenfredum, qui pro Theodoaldo, Grimoldi justiciarii et modesti filio, major domus efficitur. Tunc Franci Danihelem quendam clericum post abjectionem tonsure in regno stabiliunt, eumque Chilpericum nominant; contra quem Karolus pugnavit atque in fugam victor compulsi; ac deinde Coloniam veniens, thesaurus patris sui Pipini a Plectrude noverca sua recipiens, regem sibi Clotharium statuit; qui eo anno mortuus est. Tandem Chilpericus rex, qui primum Danihel vocatus est, et Rainfredus dux Eudonem ducem expetunt in adiutorium; ex quibus Chilpericus, qui et Danihel, cum thesauris regalibus fugit; quem postmodum idem Eudo cum multis muneribus Karolo reddidit. Quo non plus quam 5 annis regnante, Franci Theodericum, Dagoberti junioris filium, super se regem statuunt.

15⁵¹². Quo tempore Karolus major domus et princeps Austrasiorum multa bella contra Rabodum et Rainfredum atque Eudonem contraque Bajoarios et contra Sarracenos impari manu iniit, et semper Dei gratia victor exstitit, atque anno dominicæ incarnationis 744. dux defunctus et in monasterio preciosi martiris Dionisii a suis humatus est. Hic⁵¹³ res ecclesiarum laicis tradidit propter assiduitatem bellorum (169), atque pro hoc solo maxime est eternaliter dampnatus. [*Epist. syn. Caris.*] (170) Nam sanctus

VARIÆ LECTIONES.

⁵⁰⁰ Quomodo item Theod. et Ebroinus de monasterio egredientes regnum Fr. invaserunt. *add. 1.* ⁵¹⁰ et junior 1. 2. ⁵¹¹ Quomodo quidam clericus nomine unctus est in regem Francorum, qui cum rex esset, Chilpericus dictus est. *add. 1.* ⁵¹² Quomodo S. Elcuerius Karolum Martellum vidit in inferno et quomodo serpens de sepulcro ejus exivit. *add. 1.* ⁵¹³ nota bene contra sacrilegos *add. 2. alia manu in riary.*

NOTÆ.

(168) Cf. *general. regum Francorum, Bouq. II, p. 697*; et *Lupus pessimus dux in exilium r. s. i. p. e. Th. c. q. de h. i. Lupi essent in monasterio sancti Petri constructo in agello Floriacensi.* hæc etiam aliis

locis cum hac narratione convenit.

(169) Cf. Hugonis H. *eccl. supra p. 358.*

(170) a. 858, ap. Baluze *Capitul. ed. Chiniac II, p. 108.*

Eleutherius Aurelianensis episcopus, qui in monasterio sancti Trudonis requiescit, in oratione positus ad alterum seculum est raptus, et inter cetera, que Domino sibi ostendente conspexit, vidit ipsum Karolum in inferno torqueri. Cui interroganti responsum est ab angelo ductore, quia sanctorum iudicio, qui in futuro iudicio cum Domino iudicabunt, quorumcunque res abstulit et divisit, ante illud iudicium anima et corpore sempiternis supplicii est deputatus; et recepit simul cum suis peccatis penas propter peccata omnium qui res suas honore et amore Dei ad loca sanctorum in luminaribus divini cultus et alimoniis pauperum et servorum Christi pro animarum suarum redemptione tradiderunt. Qui in se reversus sanctum Bonifacium et Fulradum ¹¹⁴ abbatem ecclesie sancti Dionisii ad se vocavit; eisque talia dicens, iussit ut ad sepulchrum illius Karoli irent, et si corpus ejus ibidem non reperissent, ea que dicebat vera esse crederent. Qui pergentes ad locum ubi corpus ejus humatum fuerat, sepulchrumque ejus aperientes, subito visus est draco exisse; et totum illud sepulchrum inventum est interius denigratum, acsi fuisset exustum. Nos autem illos vidimus qui usque ad nostram etatem duraverunt, qui huic rei interfuerunt et nobis viva voce voraciter dixerunt. — (*Lib. de maj. domus.*) Post cujus mortem Karlomagnus et Pipinus filii ejus primatum regni Francie obtinuerunt. Quorum alter, hoc est Karlomagnus, contra Hunaldum ¹¹⁵ ducem Aquitanorum ac deinde contra Odilonem Bajoariorum ducem conflictum habuit; et ad ultimum in Siracti monte monachus effectus, postmodum in monte Cassino religiosam vitam duxit. Postremum in Franciam ad fratrem suum Pipinum jam regem legatus sancti Stephani pape rediit; atque Italiam repetendo, facta legatione apud Viennam Gallie urbem obiit.

16 ¹¹⁶. His temporibus Hildricus in regno Francorum constituitur; de quo Pipinus adhuc dux legatos ad Zachariam papam direxit, interrogans eum, si ita manere deberent reges Francorum, cum pene nullius potestatis essent, sed solo nomine contenti. Quibus legatis Romano pontifex respondit, illum debere regem vocari et esse, qui rem publicam regeret. Detonso igitur rege Hildrico et in monasterio retruso, Franci Pipinum regem super se statuunt. Hic rebellantes sibi subegit, Griphonemque fratrem suum, Thassilonem quoque ex sorore nepotem, quorum alterum Austrasiorum, alterum Bajoariorum duces instituit (171). Denique Zacharia Romano pontifice defuncto, beatus Stephanus succedit, qui persecutione Haistulfi in Franciam venit, ubi egro-

A tavit usque ad mortem (172), et in ecclesia sancti Dionisii ante altare ipsius martiris pristinam salutem recepit visitatione et allocutione ejusdem, et pro benedictione pastorali et ob testimonium rei geste posteris demonstrandi claves et pallium apostolice dignitatis inibi reliquit, unxitque (173) in reges Francorum florentissimum regem Pipinum et duos filios ejus Karolum et Karlomagnum. Sed et Bertradam, conjugem ipsius incliti regis Pipini, indutam cicladibus regis, gratia septiformis spiritus in Dei nomine consignavit, atque Francorum proceres apostolica benedictione sanctificans, auctoritate beati Petri sibi a Domino tradita obligavit, et obtestatus est ut nunquam de altera stirpe per succedentium temporum curricula ipsi vel quique ex eorum propagine orti regem super se presumant aliquo modo constituere, nisi de eorum propagine. [*Gesta pont. Rom.*] Tunc gloriosus rex Pipinus congregans proceres regie potestatis, eosque tanti patris ammonitione imbuens, statuit cum eis, que Christo favente una cum eodem papa decreverat perficere. Tunc Francorum consilio direxit missos Haistulfo nequissimo Langobardorum regi, ut pacifice ablata restitueret ecclesiis. Sed nequam Haistulfus omnia facere renuit.

B 17 ¹¹⁷. Cernens vero Pipinus, quod atrocissimi Haistulfi nequaquam valeret saxum cor emollire, premisit ante suum occursum aliquos ex suis proceribus ad custodiendas Francorum clausas. Quod audiens protervus Haistulfus, super eos repente irruit cum suis exercitibus; sed Dei bonitas Francis contulit victoriam, ita ut ipse Haistulfus fugam arriperet et absque armis pre timore Francorum in Papia civitate se recluderet. Quam Pipinus obsidens et multum constringens, atrocissimus Haistulfus veniam postulans, omnimodis professus est se reddendum civitates. Pactoque confirmato, recipiendas ipsas civitates rex Pipinus consiliarium suum Fulradum abbatem Sancti Dionisii misit; et continuo ipse rex cum suis in Franciam feliciter repedavit. Post hec pestifer Haistulfus quodam in loco venationi intentus, divino iudicio fulmine percussus, atrocissima morte interiit. Tunc Desiderius quidam dux, audieus obisse Haistulfum, ilico aggregans multitudinem exercituum, auxilio predicti pape Fulradi abbatis sancti Dyonisii, super Rachisum, fratrem prefati Haistulfi regis Langobardorum, arripuit fastigium. Postea idem beatissimus papa Stephanus Deo annuente rem publicam dilatans, et dominicam plebem ut bonus pastor ab insidiis inimicorum eruit, cursumque consummans, Dei vocatione ad vitam transiit perpetuam. [*Epist. syn. Caris.*] (173) Pi-

VARIE LECTIONES.

¹¹⁴ fultadum 1. 2. ¹¹⁵ humaldum 1. 2. ¹¹⁶ Quomodo Pipinus Hildericum fratrem suum a regno Francorum deposuit et in loco ejus coronatus est. *add. 1.* ¹¹⁷ Quomodo idem Pipinus diversis ecclesiis multa ex eis, quae pater ejus abstulerat, reddidit. *add. 1.*

NOTÆ.

(171) Cf. supra.

(172) Cf. *Gesta pont. Rom.*

(173) Hæc cum noticia coronationis apud Bouquet

V, p. 9 conveniunt.

(173) Ap. Baluz II, p. 109.

pinus autem rex gloriosus dampnationem patris sui Karoli cognoscens, sinodum apud Liptanas congregari fecit. Cui prefuit cum sancto Bonifacio legatus apostolice sedis Georgius nomine. Nam et sinodum ipsam habemus, et quantumcunque de rebus ecclesiasticis, quas pater suus abstulerat, prout potuit ecclesiis reddere curavit. Et quoniam omnes res ecclesie, a quibus ablata erant, restaurare propter contestationem quam cum Gaifero Aquitanorum duce habebat non prevaluit, precarias fieri ab episcopis exinde petiit, et nonas ac decimas ad restorationem tectorum, et de unaquaque ecclesia 12 denarios¹¹⁸ ad casam, cujus res beneficiata, sicut in libro capitulorum regum habetur, dari constituit, usque dum ipse res ad ecclesiam revenirent. (EINH. V. Car. c. 3.) Ipse vero gloriosissimus rex Pipinus regnum Francorum rexit nobiliter per 15 annos et eo amplius, Parisiusque morbo aque¹¹⁹ intercutis deficiens mortuus est, et in monasterio sancti Dionisii deportatus atque humatus est.

18¹²⁰. Post cujus discessum (cf. EINH. l. l.) Franci, facto generali conventu, Karolum Magnum, filium ejus, super se regem statuunt; ad quem postmodum sanctus pontifex Adrianus compulsus in Franciam venit (174), querelam depositurus de injuriis et pervasione sancte Romane ecclesie, a Desiderio Langobardorum rege perpressis. Karolus autem rex amore et honore beati Petri et reverentia¹²¹ sancti presulis Adriani ductus, expeditionem preparans, ipsum Desiderium in civitate Papias obsedit, et cepit cum uxore et uno filio (an. 774); alterum autem filiorum ejus regno expulit, ipsum vero Desiderium regem in Franciam misit, eumque jussit in ecclesia sancti Dionisii tonsorari et monachum fieri. Quod et factum est, ibique usque ad ultimum vite sue diem moratus est, sepultusque est ibidem in sinistra parte monasterii (175). Interim famosissimus rex Karolus ad limina apostolorum Romam perrexit. Prefatus vero Adrianus papa et priores senatorii ordinis atque sacer clerus omnisque populus Romanus cum honore eundem regem exceperunt, insuper imperatorem esse acclamaverunt et die sancto pasche (an. 800) consecraverunt. Hoc itaque peracto, cum suis prospere reversus est in Franciam. Qui sublimatus¹²² super omnes gentes, quas adjutorio et labore Francorum sibi subjecerat, dum moratur Aquisgrani, Albuinum ducem Francorum atque Naimonem primicerium Wasconumque ducem ad se in

conclavi evocat. Quibus ait: « Bonum atque rectum mihi videtur, ut Franci omnes mihi tributa solvant, uti ceterae gentes quae subjectae manent ditioni nostrae. » Hoc audito, viri sapientes Albuinus atque Naimo seu alii proceres qui aderant tristes effecti, regi respondentes dixerunt: « Domine rex, desine hoc a Francis querere, quia illorum auxilio et labore regno vicisti omnia. » At rex aliquantisper commotus ira, ait nullomodo suum velle aliter verti, nisi sicut dixerat. At illi terminum prolongando petierunt prolixum. Quod et rex cessit. Interim convocaverunt omnes primores regni, eisque velle regis manifestaverunt. Qui indignati super hac re moleste acceperunt.

19¹²³. Tamen a Naimone duce Wascono et Albuino deliciose bene consulati sunt. Jusserunt enim, ut omnes Franci prepararent se ad expeditionem 2 annorum, sicque armati ad regem tenderent. Et factum est. Ex improvise nuntii diriguntur ad regem, qui nuntient exercitum ascendere contra eum immensum. Quo rex audito, mente consternatus est, eo quod minime spatium illi foret congregandi exercitum. Quid plura? Mox Albuinus et alii proceres¹²⁴ Francorum assunt ante Karolum dicentes: « Quid agis, Karole? Suscipe tributum Francorum; adest tibi paratum exitiale¹²⁵. » Quod ille audiens ait: « Deliqui; date consilium, quid agam? — Mitte, inquit, legatos obviam exercitui, et satisfac omnibus per emendationem. » Quod et factum est. Post vero Franci aiunt ad regem: « Tui milites sumus; armati quocumque jusseris ibimus. » Sicque cum Ludovico rege filio ejus missi sunt in partes Wasconie; peractoque negotio, cum maximo tripudio ad loca propria sunt reversi. Qui gloriosus rex post longam regni administrationem (EINH. V. Kar. c. 30) febre simul laterisque dolore fatigatus, 7. postquam decubuit die, sacra communione percepta, decessit, anno etatis suae 72. et ex quo regnare ceperat 47. 5. Kal. Febr. (an. 814) hora diei 3. Qui a suis ibidem in ecclesia sancte Dei genitricis, quam funditus edificaverat, conditus aromatibus humatus est.

20¹²⁶. Cui (176) successit in regno filius ejus Ludovicus Pius imperator famosissimus, nulli regum suo tempore postponendus. Qui gloriosus imperator tres filios suos Lotharium, Ludovicum et Pipinum sublimando, monarchiam regni eis distribuit. Nam Lothario imperium Romanorum et aliis duobus par-

VARIÆ LECTIONES.

¹¹⁸ denariis 1. 2. ¹¹⁹ atque 1. 2. ¹²⁰ Quomodo Karlomannus post patris obitum et quomodo apud Romam imperator effectus sit. *add.* 1. ¹²¹ reverentis 2. ¹²² sublimatur 1. 2. ¹²³ Quomodo Franci cum Karlomanno rege voluerunt proeliare, et de morte ipsius Karoli. *add.* 1. ¹²⁴ preces 1. ¹²⁵ exitiale 1. ¹²⁶ 1. *infra ante verba*: Qui Lotharius per imperialia novum caput orditur, rubra praemissa: De discordia facta inter Ludovicum regem piissimum et filium ejus Lotharium.

NOTÆ.

(174) Hæc et sequentia falsa esse et fabulis plena, cuique patet.

(175) Ann. mai. Sangall. SS. I, pag. 75. Corbeiam, Ann. Leodienses SS. IV, p. 13, et Anselmus c. 18,

SS. VII, p. 196. Leodium exsilii locum dicunt.

(176) Hæc cum veteribus fontibus in universum conveniunt, neque tamen ita descripta sunt, ut certum fontem indicare possimus.

tes regni divisit; atque instigante hmanis generis A inimico, ipsi tres filii ejus, factione quorundam pravorum hominum, ipsum Ludovicum patrem suum imperatorem dolo capiunt (*an.* 853), uxoremque ejus Judith et Karolum, utriusque filium, ab eo extrahunt et exulant, deserente omni populo ipsum Ludovicum imperatorem et ad filium ejus Lotharium transeunte. Ebbo etiam Remorum archiepiscopus inter eos ad eundem se contulit Lotharium. Qui Lotharius per imperialia palacia veniens, adduxit secum eundem patrem suum usque Sussionis ad monasterium sancti Medardi. Ibi hinc hortantibus et urgentibus ceteris episcopis seu primoribus regni, coactus est Ebbo illi imponere publicam penitentiam; unde nimiam et perpetuam ejus incurrit offensam. Inde vero plurima pars procerum et populi verterunt se iterum ad jam dictum Ludovicum imperatorem, deserentes filium ejus Lotharium, restitueruntque cum in imperium (*an.* 854) apud monasterium sancti Dionisii (177). Tandem longo post tempore in concordiam remeante patre cum filiis, ascivit ipse imperator Ludovicus consensu et favore supradictorum filiorum Karolum in regno; cujus extitit Francorum et Burgundie regnum. Quamdiu autem supervixit genitor eorum Ludovicus, pacem quoque ⁵²⁷ modo visi sunt tenere. Qui gloriosus imperator post longam regni amministrationem viam ingressus est universe carnis (*an.* 840) sepultusque est Mettis civitate a fratre suo Drogone ejusdem urbis presule in monasterio sancti Arnulfi (178). Post cujus mortem Franci, facto generali conventu, filium ejus Karolum Calvum super se regem statuunt (179). Contra quem supradicti fratres invidia regni commoti, expeditionem ex omnibus copiis suorum extrahunt regnorum, ut dimicando contra eum auferant illi regnum.

21 ⁵²⁸. Quod Karolus cognoscens, omnes primores sui evocat regni, super hac re eos consulens. At illi unanimiter mente virili succensi, inquirunt, non posse pati, ut sinant eos ingredi fines suos. Unde Karolus illis gratias referens, obviam fratribus cum eis pergit. Erat autem vigilia ascensionis Domini nostri (180) (*an.* 844). Ipso die adveniente exercitu undique, qui pene confluerant quasi arena maris, resident in parrochia Remensi. In crastinum exagitante diabolo in Fontaneola exercitus trium regum, id est Lotharii, Ludovici atque Pipini, sperantes fore exercitum Karoli invalidum et ociosum pro sancta ascensione, subito eum invadunt. Sed propitio Deo Franci et reliquis exercitus Karoli viriliter dimi-

cantes, eos excipiunt, diuque configendo pars Karoli victrix efficitur. Post quiete Karolus degens in regno, et supervivens ceteros fratres, omnia regna eorum suo conjunxit imperio. Qui incomparabili existens bonitate et priores et futuros reges Francorum superavit munificentia ecclesiastica. Nam totius regni sui monasteria largitate precipua augendo multiplicavit: insuper cenobium sancti Dionisii, ubi ipse corpore requiescit, mirabiliter terris et diversi generis ornamentis amplificavit. Pro quibus beneficiis ut liberaretur ab inferis, ductus est in penarum loca, ut has expavescens a malis se subtraheret; et rursus ostensus est ei floriger campus, ubi requiescunt boni, quatinus magis ac magis in bonis proficeret, ut tandem illuc pervenire posset.

D Quod quomodo contigerit, in gestis ipsius plenius invenitur. Qui post gloriosam regni amministrationem ad sublimium ⁵²⁹ apostolorum limina pergit, in ipso itinere morbo correptus interiit (*an.* 877). Deinde corpus illius sepulture traditur in parrochia Lucdunensi in monasterio scilicet Nantoani ⁵³⁰ (181).

22 ⁵³¹. Dum itaque ibi tumultatus multo tempore jaceret, visio in monasterio sancti Dionisii, statuto in pago Parisiaco, cuidem monacho Erchengario nomine et cuidem clerico sancti Quintini Vermandensis Alfonis nomine in una nocte apparuit ⁵³², dicens se esse Karolum imperatorem ac Calvum, et se illis a Deo palam directum, ut voluntas Dei omnipotentis filio suo Ludovico regi et proceribus regni Francorum panderetur.

23 ⁵³³. Nam ait displicere Deo sanctisque martiribus Dionisio Rustico et Eleuterio et aliis omnibus, quod frustretur corpus illius sepultura basilice sanctissimi Dionisii, cui libenti dum advixit animo quacunque valuit tribuere studuit, seu ornamenta, que usque hodie in ipsa reservantur ecclesia, precio inestimabilia, auro decorata, gemmisque et lapidibus preciosis, seu predia et prepotentes villas. *Eant igitur quantocius et transferant corpus meum ad locum Sancti Dionisii.* Quod filius ejus et principes regni audientes, convocatis archiepiscopis et episcopis et abbatibus atque precipue sancti Dionisii abbate Waltero nomine, honorifice a loco prime sepulture Nantoani ⁵³⁴ cenobii ad locum devehunt sancti Dionisii martiris dignanter, et ante Sancte Trinitatis altare tumultant.

24 ⁵³⁵. Huic vero glorioso regi ⁵³⁶ successit filius ejus Ludovicus ⁵³⁷ rex; qui genuit ⁵³⁸ Karlomagnum et Ludovicum. [CONTR. AIMOINI c. 42.] Karlomagnus genuit Ludovicum ⁵³⁹; cujus diebus natio Danorum

VARIE LECTIONES.

⁵²⁷ quoque 1? 2. ⁵²⁸ Quomodo Karolus Calvus regnavit, et de discordia facta inter se et duos fratres ejus. *add.* 1. ⁵²⁹ subimium 2. ⁵³⁰ uantoani 1. 2. ⁵³¹ Quomodo Karolus Calvus post obitum suum cuidam monacho apparuit. *add.* 1. ⁵³² aparuit 1? 2. ⁵³³ Visio monachi a Karolo Calvo prolata. *add.* 1. ⁵³⁴ uantoani 1. 2. ⁵³⁵ hanc divisionem ipse instituit. ⁵³⁶ gloriose rege 1. ⁵³⁷ balbus *secunda manu superscr.* 2. ⁵³⁸ de concubina *sec. manu add.* 2. ⁵³⁹ qui nichil fecit *sec. manu add.* 2.

NOTÆ.

(177) Cf. Ann. Bert. h. a.

(178) Cf. Ann. Fuld h. a.

(179) Iterum fabulosa auctor narrat.

(180) Legit hic auctor 7. Kal. Junii (pro Julii), qui dies hoc anno incidebat in ascensionem. BYUU.

(181) Cf. Ann. Bert. a. 877.

tercium Neustriis ⁵⁴⁰ inflictura cladem evenit. Sed Hugo cognomento Abbas eos compescuit, quorum phalanges ita stravit, ut vix nuntius superviveret. Qua plaga humiliati Dani Gallias per alicujus temporis spacium quietas reliquerunt. Defunctis vero Hugone abbate et Ludovico principe, Karolus filius ejus, qui Simplex dictus est, in cunis evum agens, patre orbatu remansit; cujus etatem Francie primores dominatui incongruam arbitrati, cum jam recidivi Danorum nunciarentur motus, consilium de summis ineunt rebus. Supererant igitur duo filii Roberti comitis Andegavorum, qui fuit vir Saxonici generis, Odo scilicet et Robertus. Odonem majorem natu Franci et Burgundiones atque Aquitani, licet reluctantem, Karoli pueri tutorem regni que elegere gubernatorem; quem unxit Walterus Senonum archiepiscopus. Qui benignus et rei publice hostes arcendo strenue profuit et puero semper fidelis extitit. Quo obeunte, Karolus puer dictus Simplex regnum recepit. Sub ipso tempore venerunt Normanni in Burgundia ad Sanctum Florentinum. Occurrit autem illis Ricardus dux Burgundie in territorio Tornodense, percussitque multitudinem eorum in ⁵⁴¹ ore gladii, et reliqui fugerunt. Tempore illo factus terremotus circa cenobium sancte Columbe 5. Idus Januarii. Item obsidentibus Danis Carnotinam ⁵⁴² civitatem, Ricardus prenominatus dux et Robertus, frater Odonis regis, irruerunt in eos, peremptisque 6 milibus octingentis, et a paucis ⁵⁴³ qui remanserant obsides acceperunt 14. Kal. Augusti in sabbato, auxiliante Deo et intercessione beate Marie. Item medio mense Martio apparuit stella a parte circii emittens radium fere diebus 14.

25 ⁵⁴⁴. Sequenti anno fames invaluit per totam Galliam. Post 5 fere annos Kal. Febr. ignee acies vise sunt in celo, alternatim se insequentes. In ipso autem anno fuit dissentio inter regem et principes ejus; qua causa strages multe perpetratae sunt. Tercio anno post hanc persecutionem defunctus est Ricardus dux Burgundie Kal. Septembris, sepultus est in basilica sancte Columbe in oratorio Simphoriani martiris. [Ib. c. 43.] Secundo anno post mortem ejus Robertus princeps contra Karolum Simplem, quia pars ei regiminis Odonis fratris sui non reddebatur, tyrannidem invasit, et a quibusdam episcopis diademata regio se coronari ac sceptro regni insigniri ⁵⁴⁵ ac inungi partim blanditiis partimque minis extorsit, sed letos exitus inde non habuit. Necdum enim anno illo finito, factum est bellum Suessionis civitate inter Karolum Simplem et Robertum principem, ubi ipse Robertus a ducibus Karoli interfectus est, licet exercitus ejus obtinuerit

victoriam; nec tamen socii ejus terri deflectione, deseruere contumaciam. Karolo itaque a cede revertenti, occurrit ei Herbertus comes Virmandensis, iniquorum nequissimus, et ficta ⁵⁴⁶ pace deceptum in Parrona ⁵⁴⁷ castro hospitandi gracia compulit, et sic eum dolo captum tenebroso carcere reclusit. Habebat enim predictus Robertus sororem hujus Herberti, de qua natus est Hugo Magnus. Et quia status regni sine principe agebatur in incertum, Karolus in custodia positus Radulfum, filium Ricardi prefati ducis Burgundie, quem de sacro fonte susceperat, consilio Hugonis Magni, filii predicti Roberti, et procerum Francie, regnare fecit: qui unctus est in regem civitate Suessionis. Karolus autem propter carceris macerationem, cum 27 annis regnasset, in ipsa custodia defunctus est, sepultusque est in basilica sancti Fursei, relinquens ⁵⁴⁸ filium suum nomine Ludovicum, quem ex Heagiva, regis Anglorum filia, susceperat. Qui calamitate patris sui involvi metuens, ad Anglos cum ipsa matre sua fugit. Eodem tempore pagani Burgundiam vastaverunt, factumque est prelium inter eos et christianos in monte Kalo, peremptis a paganis multis milibus nostrorum.

26 ⁵⁴⁹. Rodulfus vero rex 13 annis regens Franciam, et severus in cohercendis ecclesie predonibus et faciens remanere impetus Danorum, moritur, et sepultus est in basilica sancte Columbe juxta patrem suum. Post cujus obitum Hugo Magnus una cum Francis misit Gislebertum (182) Senonum archiepiscopum ad Heagivam, uxorem jam dicti Karoli Simplicis, quæ fugerat ad patrem suum regem Anglorum cum filio suo Ludovico, et sub sacramento datis obsidibus reduxit eam in Franciam una cum ipso filio. Igitur ex consensu Hugonis Magni et primorum Francie unctus est in regem ipse Ludovicus, filius Karoli Simplicis, apud Laudunum. Secundo anno post hec 15. Kal. Martii in primo galorum cantu usque ad diem sanguineæ acies in celo sunt vise. Sequenti mense 9. Kal. Aprilis Hungri adhuc pagani Franciam atque Burgundiam ac Aquitaniam ferro et igne depopulari fecerunt. Post hec rebellaverunt Franci contra Ludovicum regem, super omnes autem Hugo Magnus. [Ib. c. 44.] Inde non post multos dies ⁵⁵⁰ idem rex Ludovicus, filius Karoli Simplicis, supra Normannos ducens non modicum exercitum, dolo captus est ab ipsis Normanis civitate Bajocas, multis interfectis Francorum, consentiente tamen Hugone Magno. Eodem anno fames invaluit per totam Galliam, adeo ut modius frumenti venderetur 24 solidos. Post mense Maii feria 6. sanguis pluit super operarios. In ipso annò

VARIE LECTIONES.

⁵⁴⁰ neustris 1. ⁵⁴¹ in ore post suppl. 2. desunt 1. ⁵⁴² parnotimam 1. 2. ⁵⁴³ paneis 1. ⁵⁴⁴ Quomodo Herbertus comes Karolum Simplem apud Peronam in carcere retrusit. *ad 1.* 1. ⁵⁴⁵ iniri 1. ⁵⁴⁶ facta corr. ficta 2. ⁵⁴⁷ partona 1. ⁵⁴⁸ reliquens 2. ⁵⁴⁹ Quomodo Ludovicus, filius Karoli Simplicis, regni Fr. adeptus est principatum. *add.* 1. ⁵⁵⁰ post suppl. 1.

NOTÆ.

(182) Guillelmu rectius Aim:ini cont. et Hist. Senon. hunc dicunt.

mense Septembri Ludovicus rex, totum tempus plenum ducens augustie et tribulationis, cum regnasset annis 16, diem clausit extremum, sepultusque Remis in basilica sancti Remigii, relictis duobus filiis suis Lothario atque Karolo, quos ei genuerat Gerberga, soror Othonis Romanorum postea imperatoris. Sequenti mense 2. Idus Novembris Lotharius, filius ejusdem, jam juvenis, unctus est in regem Remis, et Hugo Magnus factus est dux Francorum. Secundo anno post hoc mense Augusto obsedit ipse Hugo Pictavis civitatem sed nichil ei profuit. Dum enim obsideret eam, quadam die intonuit Dominus, et dirupit turbo papilionem ejus a summo usque deorsum, stuporque invasit eum cum exercitu suo, ita ut vix evaderent; versique in fugam recesserunt ab obsidione, nemine persequente.

27²⁸¹. [CONT. AN. c. 44, 45.] Eodem anno Gislebertus dux Burgundie defunctus est, relinquens ducatum Othoni, filio Hugonis Magni, cui filiam suam in conjugio copulaverat. Sequenti anno post hec obiit ipse Hugo Magnus in Doringa villa 16 Kal. Julii, sepultusque est in basilica sancti Dyonisii. Successerunt autem ei filii sui Hugo cognomento Capez et Otho atque Henricus, nati ex filia Othonis regis Saxonum; quorum Hugo effectus est dux Francorum et Otho dux Burgundionum²⁸². Othone vero defuncto, successit ei frater ejus Henricus. Sub eodem tempore orta est contentio inter Ansegisum episcopum Threacarum et Robertum comitem. Ejectus autem Ansegisus de civitate, perrexit Saxoniam ad Othonem regem; adductisque Saxonibus, mense Octobrio obsedit Trechas longo tempore. Euntibus vero in predam Saxonibus, occurrerunt eis Archenbaldus archiepiscopus et Renaldus comes Vetulus cum maximo exercitu in loco qui dicitur Villare. Helpone duce ibi interfecto cum Saxonibus, Senonenses extiterunt victores. Dixerat enim idem Helpo, se incensurum ecclesias et villas que sunt super Venenam fluvium usque ad civitatem et infligere lanceam suam in porta sancti Leonis. Interfectus autem Helpo cum multo populo, reportatus est a servis suis in terram suam Ardennam; sic enim mater sua Warna eum adjuraverat. Planxerunt autem eum Renaldus comes et Archenbaldus archiepiscopus, quoniam consanguineus eorum erat. Videns vero Bruno dux Helponem socium suum interfectum, reversus est in patriam suam. Non post multos dies Lotharius rex Francorum congregans immensum exercitum, revocavit in ditione²⁸³ sua Lotharium regnum; veniensque ad palatium Aquisgrani, ubi manebat Otho imperator, hora prandii ingressus intus, nemine contradicente, comeditque et bibit quicquid illi sibi paraverant. Otho vero imperator

A cum uxore sua et populo suo fugiens evasit. Depredato palatio et tota provincia, Lotharius rex rediit cum pace in Franciam, nemine persequente. Post hec ipse Otho imperator congregato exercitu usque Parisius venit, ubi nepos ejusdem cum aliis pluribus occisus est ante portam, incenso suburbio ipsius urbis; ipse enim jactaverat se lanceam suam infligere in porta Parisius. Lotharius autem rex convocato Hugone duce Francorum et Henricum Rurgundionum ducem, super eos repente irruit, et persecutus est fugientes usque ad urbem Suessionis. Illi vero ingressi alveum fluminis quod dicitur Axona²⁸⁴, vadum nescientes, plurimi perierunt, multo plures aqua quam gladio; tantique fuerunt ibi necati, ut fluvius redundaret cadaveribus mortuorum. Lotharius autem cum Francis persequens eos tribus diebus et totidem noctibus usque ad fluvium qui fluit juxta Ardennam silvam, interfecit multos ex eis, dedignansque eos ultra persequi, cum magna victoria in Franciam remeavit. Otho vero imperator taliter dehonestatus, cum paucis de suis in Lotharingiam rediit. Qui post hec nec revisit Franciam, nec quilibet successorum ejus. Eodem autem anno ipse Lotharius rex et idem Otho pacificati sunt civitate Remis, contradicentibus Hugone et Henrico ducibus totiusque Francie primoribus. Dedit vero Lotharius rex Othoni imperatori Lotharium regnum pro vinculo amoris; que causa magis contristavit corda Francorum.

28²⁸⁵. Post hec Lotharius rex obiit, sepultusque est Remis in basilica sancti Remigii; successitque ei Ludovicus filius ejus; qui 9 regni sui anno obiit juvenis sine filiis, sepultusque est Compendio in ecclesia sancti Cornelii, atque Karolus, frater ejus, filius scilicet præfati Lotharii, regnum Francorum obtinuit. Eodem vero anno Hugo dux Francorum cognomento Capez contra Karolum hunc rebellavit, eo quod ipse Karolus in matrimonio acceperat filiam Herberti Trecharum comitis. Qui collecto copioso exercitu, Laudunum obsedit, ubi ipse Karolus manebat cum uxore sua. Karolus cum suis exiens de civitate, Hugonem fugavit et obsidentium fugientium hospitia incendit. Tunc Hugo cernens, quod nullo modo posset Karolum vincere, consilium habuit cum Ascelino traditore, Lauduni pontifice et ejusdem Karoli consiliatore. Tradens itaque Ascelinus²⁸⁶ Laudunum Hugoni duci cunctis quiescentibus, Karolus cum uxore sua captus est intus, atque civitate Aurelianis in carcere recluditur; nondum enim unctus erat in regem, Hugone contradicente. Qui reclusus Aurelianis duos filios ex predicta conjugate, Karolum et Ludovicum, genuit. Et (183) genus et regnum deficit hic Karoli²⁸⁷. Eodem vero anno

VARIE LECTIONES

²⁸¹ Quomodo Hugo Capez dux Francorum effectus est *add. 1.* ²⁸² burgundionum 2. ²⁸³ indictione 1, 2. ²⁸⁴ arona vadunt 1, 2. ²⁸⁵ novum caput jam antea verbis Lotharius autem cum Francis incipit rubramque: Quomodo Hugo Capez Karolum filium Lotharii Aurelianis in carcerem retrusit. *addit 1.* ²⁸⁶ astelinus 2. ²⁸⁷ et Ludovicum *add. 1. in marg.*

NOTÆ.

(183) Nota pentametrum.

ipse Hugo dux cognomento Capez unctus est in regem civitate Remis, Robertumque filium ejus dulcissimum in ipso anno regio diademate sublimari fecit.

29⁸⁸⁸. [CONTIN. AN. c. 46.] Illis diebus dominus⁸⁸⁸ Arnulfus vir bonus et modestus, frater prefati Lotharii, natus tamen de concubina, Remorum ecclesiam gubernabat. Huic Hugo ordinatus rex plurimas insidias tetendit, cupiens exterminare omnem progeniem Lotharii. Qui congregans concilium in civitate Remis, Seguinum Senonum archiepiscopum cum suffraganeis suis ad illud invitavit. In quo concilio præfatum Arnulfum, quoniam multum ei invidebat, degradari fecit, atque Aurelianis cum prefato Karolo nepote ipsius custodie mancipavit, dicens natum ex concubina non debere pontificali infula sublimari. In cujus etiam locum Girbertum philosophum consecrari fecit, eo quod magister fuerat Roberti regis, filii sui, et domni Leuterici, postea Senonum archiepiscopi. Seguinus vero archiepiscopus nullo modo consentire voluit degradationi Arnulfi nec Girberti consecrationi, licet urgeret jussio regis; sed plus Deum quam terrenum regem timens, in quantum potuit restitit; qua causa ira regis in eum efferbuit. Quo audito Romanus pontifex episcopos, qui ordinationi Girberti et Arnulfi degradationi consenserant, a sacerdotali honore suspendit, misitque Leonem abbatem a sede apostolica ad Seguinum Senonum archiepiscopum, qui vice sua civitate Remis congreget concilium. Collecto igitur concilio ex jussione apostolica, predictus Arnulfus, jam tertium annum agens in vinculis, revocatur de custodia et cum honore reponitur in sede propria. Girbertus vero intelligens, quod pontificatus honorem usurpasset injuste, penitentia ductus judicabat se indignum tali honore. Altercationem autem Girberti et Leonis missi apostolici si quis diligentius inquisierit, in gestis Remorum pontificum invenire poterit. Per idem tempus electione Othonis imperatoris et acclamatione populi Girbertus philosophus suscepit episcopatum Ravennate urbis; quo per plures annos ibidem residente, Romano papa defuncto, a populo urbis Rome acclamatur sibi dari pontifex. Qui assumptus de Ravenna, consecratur episcopus in urbe Romana.

30⁸⁸⁸. Eodem vero tempore (an. 996) Hugo rex cognomento Capez 14 annum agens in corona, civitate Parisius humanis rebus exemptus est, et in basilica sancti Dyonisii sepultus est. Cui successit Robertus, filius ejus, regum piissimus, valde literatus (184) et modestus. Qui ex regina Constanca, comitis Provinciæ filia, tres filios genuit, Hugonem

VARIE LECTIONES.

⁸⁸⁸ Quomodo idem Hugo regnum Francorum arripiens omnem progeniem Lotharii regis exterminare voluit. *add.* 1. ⁸⁸⁸ donnus 2. ⁸⁸⁸ De morte Hugonis Capet, et quomodo Robertus filius ejus unctus est in regem. *add.* 1. ⁸⁸⁸ expugnato 1. repugnante *corr.* expugnato 2. ⁸⁸⁸ robertus 1. ⁸⁸⁸ burchado 1? 2. ⁸⁸⁸ possederant 1? 2. ⁸⁸⁸ brunonem 1. 2. ⁸⁸⁸ Quomodo Senonum civitas regi Roberto tradita est consilio Rainaldi Paris. episcopi *add.* 1. *et caput incipit ante verba*: Quo fame.

NOTÆ.

(184) Ita etiam Hugo Hist. mod. c. 9, supra.

A regem, qui ob nimium decorem corporis et morum vocatus est Flos juvenum, et Robertum Burgundie ducem atque Henricum, postea Francorum regem, Eodem tempore quidam miles Walterus nomine et uxor ejus castrum Milidunum Odoni comiti tradiderunt. Rotbertus autem rex et Burchardus comes congregantes exercitum, convocatisque Normannorum auxiliis, obsederunt Milidunum. [CONTIN. AN. c. 46, 47.] Quo expugnato⁸⁸⁸ et capto, Walterus et uxor ejus, quia illud tradiderant, ante portam ejusdem castrum suspensi sunt in patibulo. Tunc Rotbertus⁸⁸⁸ rex Burchardo⁸⁸⁸ comiti idem castrum sicut antea possederat⁸⁸⁸ reddidit. Rainaldus igitur comes Senonum Vetulus, plenus omnibus malis, defunctus, sepultus est in basilica sancte Columbe. Cui Frotmundus, filius ejus, successit, habens in conjugio filiam Rainaldi Remorum comitis. Sub ipso tempore Seguinus Senonum archiepiscopus ultimum vite sue signavit diem; post cujus transitum Senonensis ecclesia sine pastore fuit per annum unum. Omnis autem populus ejusdem urbis placebat sibi dari Leuthricum archidiaconum; sed quidam clerici volentes ordinari resistebant, precipue Frotmundus, filius Rainaldi comitis, volens consecrari episcopum filium suum Brunonem⁸⁸⁸ clericum. Sed Dei voluntate et apostolica auctoritate Leuthricum consecraverunt episcopum suffraganei pontifices Senonice ecclesie. Eodem anno defunctus est Henricus dux Burgundie sine filiis, rebellaveruntque Burgundiones, nolentes recipere regem Rotbertum nepotem ejusdem Henrici. Landricus itaque comes ingressus Authitiodorum tenuit civitatem. Quo audito Rotbertus rex collegit exercitum, convocatoque Richardo duce Normannorum, vastavit Burgundiam, obsidens Autisiodorum multis diebus. Burgundiones vero se subdere ei unanimiter resistebant. Obsedit iterum Avallonem castrum fere tribus mensibus. Quo fame ei reddito, regressus est in Franciam cum exercitu suo.

31⁸⁸⁸. Mortuo autem Frotmundo comite Senonum, successit ei Renardus filius ejus, iniquorum nequissimus; qui ecclesiis et Christi fidelibus tantam persecutionem intulit, quanta non est audita a tempore paganorum usque in hodiernum diem. Qua persecutione Leutericus Senonum archiepiscopus angustiatus, orabat attentius ut sibi suisque Christus miseretur. Postea vero ab archiepiscopo Leuterico civitas Senonum capta est consilio Rainaldi Parisiorum episcopi, et reddita festinanter Roberto regi; unde Rainardus comes fugiens, nudus latuit. Sed Frotmundus frater ejus ceterique milites ingressi turrem civitatis, obtinuerunt eam multis die-

bus. Quam Robertus rex oppugnans, in illa Frotmundum cepit; quem Aurelianis vinculis mancipavit; ubi miserabiliter vitam finivit. Sub eodem tempore mense Febuario duobus diebus, 14⁸⁶⁷ scilicet et 15, sol in virtute sua mirabiliter luxit. In circuitu ejus visus est circulus etherei coloris permaximus, fulgens quasi arcus in nubibus. Circa ipsum circulum duo soles visi sunt, quasi duo radii longissimi, unus versus Aquitaniam jubar emittens, alius⁸⁶⁸ versus Franciam. Hec signa 5 feria tota die sunt visa; sequenti autem die, hoc est 6 feria, ipsa eadem signa⁸⁶⁹ in sole similiter apparuerunt a prima hora diei usque in⁸⁷⁰ terciam plenam, sed non sicut in die primo clara. Prima die hujus signi fuit luna 14, in secunda⁸⁷¹ 15.

32⁸⁷². Post hec Robertus rex christianissimus obiit anno Domini⁸⁷³ 1031, positusque est juxta patrem suum in ecclesia sancti⁸⁷⁴ Dyonisii. Post cujus obitum filius ejus Robertus Burgundie ducatum obtinuit, et Hugo Flos juvenem inajor natu unctus⁸⁷⁵ in regem⁸⁷⁶, coronam regni Francie suscepit. Qui mirilicis bellorum insignibus magnanimitatisque virtutibus laureatusque⁸⁷⁷ effulsit. Quo primo regni sui anno humanis rebus substracto⁸⁷⁸ (185), Henricus frater ejus, miles audacissimus, monarchia regni sublimatus, unctus est in regem, matre sua Constancia contradicente multosque primorum Gallie⁸⁷⁹ contra illum excitante. Quos omnes ille brevi tempore et parva manu ita armis perdomuit, ut sese suaque omnia ejus summitterent potestati. Qui^C inter alia que strenue gessit Willelmum Normannorum ducem a quibusdam potentibus Normannis exhereditatum, ipsis devictis, in honore⁸⁸⁰ restituit, quibusdam ex eis patibulo suspensis, aliis vinculis mancipatis, aliis potestatibus privatis. Hic ex Anna, filia regis Russie nomine Bullesclot⁸⁸¹, genuit Philippum regem et Hugonem Magnum, Virmandensem⁸⁸² postea comitem. Tercio autem regni ejus⁸⁸³ anno urbs Parisius⁸⁸⁴ flagravat incendio. Hoc etiam regnante per 5 annos fames invaluit. Ipse denique, multis preliis devictis, plenusque dierum, civitate Senonas⁸⁸⁵ obiit morte communi (an. 1060), sepultusque est juxta patrem suum in basilica sancti Dyonisii.

55⁸⁸⁶. Philippus autem filius ejus coronam regni^D post eum recepit, unctus in regem Remis a Gervasio archiepiscopo ejusdem⁸⁸⁷ urbis. Quo regnante 7 Kal. Mai. cometes apparuit fere diebus 5 magnum

A jubar emittens contra occidentem. Nec multo post, in⁸⁸⁸ ipso videlicet anno (1066), die festi sancti Michaelis comes Normannorum Willelmus cum ingenti navium apparatu mare transit, regnumque Anglorum occupavit et cepit. Illis diebus ossa beati Nicholai a Myrrca Licie urbe translata sunt in Barin civitate Apulie juxta mare. Post hos dies prefatus Willelmus Normannorum⁸⁸⁹ comes et rex Anglorum moritur (an. 1087), successeruntque ei filii ipsius, Robertus in No:mannia et Willelmus Rufus⁸⁹⁰ in Anglia. Post hec diversarum gentium motus ad Jherusalem capiendam (an. 1097), crucibus ad humeros vestibus superpositis, factus est clamantium *Deus vult*. In cujus captione splendor in celo visus est pene per totum orbem. Postea Willelmus Rufus⁸⁹⁰ rex Anglorum, venationi intentus, sagitta incaute emissa occiditur (an. 1100). Cui Henricus frater ejus⁸⁹¹ velocissime successit, ne impediretur a Roberto fratre suo, jam, de⁸⁹² Jherosolimitana expeditione reverso⁸⁹³. Eodem anno ipse Henricus diademate coronatus regio, accepit uxorem nomine Mathildem, filiam regis Scottorum, valde litteratam. Sub eodem tempore mense Febuario cometes apparuit, et in anno sequenti mense Maio Goiffredus Martellus (186) Andegavorum comes, juvenis valde plangendus, in obsidione unius castelli sagitta interficitur. Ipso etiam anno Henricus Romanorum et Theutonum imperator Leodio Sancti Lamberti ultimum vite sue signavit diem (an. 1106), fugiendo filium suum persecutorem, perjurum et rebellem, quem honorifice sublimaverat regem. Sequenti anno (1107) dominus⁸⁹⁴ Paschalis papa secundus in Franciam venit, ubi⁸⁹⁵ a Philippo rege et Gallie primoribus valde honoratus est, ut dignum erat apostolice sedis dignitati⁸⁹⁶. Peractoque⁸⁹⁷ pro quo venerat, cum pace reversus est ad propriam sedem. Philippus vero rex, cujus temporibus hec evenerunt, in primordio regni sui (an. 1072) accepit uxorem, sororem scilicet⁸⁹⁸ Roberti⁸⁹⁹ Flandrensis comitis, cujus laus multa habetur in bellicis negociis; ex qua genuit Ludovicum regem et filiam unam nomine Constanciam; quam idem pater suus rex Hugoni Trecharum comiti in matrimonio copulavit; sed postmodum pro parentela ab eo ablatam Boamundo viro bellicoso⁹⁰⁰ apud Carnothum conjugio copulavit. Ipse vero Philippus, vivente legali conjuge sua, Fulconi Rechin Andegavorum comiti uxorem suam apud Turonis

VARIÆ LECTIONES.

⁸⁶⁷ 14 sc. et 15 desunt 3. ⁸⁶⁸ atque alius 3. ⁸⁶⁹ deest 3. ⁸⁷⁰ ad 3. ⁸⁷¹ primo — secundo 3. ⁸⁷² novum caput infra verbis Qui inter alia incipit 1. rubramque addit: Quomodo post regis Roberti obitum Henricus filius ejus coronatus est rex. ⁸⁷³ dominicæ incarnationis 3. ⁸⁷⁴ h(eati) 3. ⁸⁷⁵ est add. sed deletit 2. ⁸⁷⁶ patre superstitute add. 3. ⁸⁷⁷ que deest 3. ⁸⁷⁸ et in ecclesia b. Dionysii decenter humato f. e. H. m. a. adhuc patre vivente 3. ⁸⁷⁹ francie 3. ⁸⁸⁰ honorem 3. ⁸⁸¹ bullesdoc 3. ⁸⁸² p. Verm. c. 3. ⁸⁸³ sui 3. ⁸⁸⁴ Parisii 3. ⁸⁸⁵ Parisii 3. ⁸⁸⁶ hanc ipse institui divisionem. ⁸⁸⁷ u. e. 3. ⁸⁸⁸ deest 3. ⁸⁸⁹ dux norm. 3. ⁸⁹⁰ superscr. 2. ⁸⁹¹ ipsius 3. ⁸⁹² a 3. ⁸⁹³ hoc loco 1. addit rubram: Quomodo post regis Roberti obitum Henricus filius successit in regnum Francorum. ⁸⁹⁴ donnus 2. ⁸⁹⁵ et 3. ⁸⁹⁶ dignitati sedi. 1 sedi superscr. dignitati 3. sedi et dignitati 3. ⁸⁹⁷ que deest 3. ⁸⁹⁸ ex parte matris add. 3. ⁸⁹⁹ r. jherosolimitani fl. c., filii vero Roberti Frisionis 3. ⁹⁰⁰ genere Romano add. 3^a.

NOTÆ.

(185) Hugo ante patrem Robertum, quocum rex e. at constitutus, mortuus est.

(186) Junior hujus nominis, Fulconis Rechin filius.

dolo subripuit; ex qua Philippum et Florum genuit ⁶⁰¹ et filiam unam, quam Tanchredus Anthiochenus ⁶⁰² in conjugio postulavit et accepit. Ipse autem Philippus 48 regni sui anno apud Milidunum 4 Kal. Augusti obiit (an. 1108), sepultusque ⁶⁰³ est in ecclesia sancti Benedicti super Ligerim in pago Aurelianensi. Cui Ludovicus filius ejus successit, unctusque est in regem Aurelianis a domino ⁶⁰⁴ Daigberto ⁶⁰⁵ archiepiscopo Senonensi. Qui in multis exercitiis fatigatus, partim sua simplicitate partim procerum suorum infidelitate Deo donante victor extitit (187).

^{*} In 5. hæc adduntur: Accepit autem uxorem filiam Humberti Moriennæ vel ut vulgo dicitur de Interfontes; ex qua genuit filios quinque, Philippum, Ludovicum, Robertum, Henricum; quinti nomen non occurrit memoriæ, qui et

VARIÆ LECTIONES.

⁶⁰¹ et f. u. g. 3. ⁶⁰² genere Normannus add. 3. ⁶⁰³ et sepultus 3. ⁶⁰⁴ domino 2. ⁶⁰⁵ daimberto 3.

NOTÆ.

(187) In codicibus 1 et 2 genealogia sequitur regum Francorum, cui 1 hanc præmittit rubram: « Quomodo post eversionem Troje homines qui fugerunt Franci sunt vocati, et de nominibus regum. » Genealogiæ tenor hic est: « Post captam Trojam atque deletam Eneas cum 22 navibus, cum quibus Paris Alexander in Greciam ierat Helenamque deportaverat, quibus portabantur reliquie Trojanorum, venit in Italiam, regnante ibi Latino et apud Athenienses Menesteo, apud Sicionios Poliphide, apud Assirios Aptane, et apud Hebreos judex Lapidion erat. Mortuo autem Latino, regnavit Eneas ibi tribus annis in supradictis locis, eisdem regibus, nisi quod Scinniorum ^a jam Pelagus erat et Hebreorum judex Sanxon, qui propter nimiam fortitudinem putabatur Hercules. Anthenor etiam nobilissimus Trojanorum et alii multi ab excidio prefate urbis profugi, Asya pervagata, Frigaque rege facto et cum suis inter Macedones remanente, ingressi hostia Tanay fluminis, transactisque Meotidis paludibus, in sinibus Pannonie edificaverunt civitatem nomine Sichambriam. Post mortem vero Anthenoris statuerunt duos Torgotum et Francionem, a quo, ut quibusdam placet, Franci sunt appellati. Quo mortuo, duces elegerunt Sennonem et Genebaldum atque Marchomirum; cujus filius Pharamundus genuit Clodium crinitum, a quo reges Francorum criniti habebantur. Clodio vita decedente, Meroveus affinis ejus regni Francorum gubernacula suscepit; a quo Meroveo rege utili reges Francie Merovingi sunt appellati. Meroveus genuit Childericum; Childericus Clodoveum; Clodoveus Clotharium; Clotharius Chilpericum; Chilpericus Clotharius; Clotharius Dagobertum; Dagobertus Ludovicum; Ludovicus Clotharium et Chilpericum juniorem et Theodericum; Theodericus Childebertum; Childebertus Dagobertum juniorem; Dagobertus junior Theodericum; Theodericus ^b Clotharium. Et post transmigrationem generationis Anshertus genuit Arnoldum ex filia Clotharii regis; Arnoldus vero sanctum Arnulfum, postea Mettensem episcopum. Sanctus Arnulfus genuit Ansegisum; Ansegisus Pipinum majorem domus; Pipinus Karolum Martellum; Karolus Martellus Pipinum postea regem; Pipinus rex Karolum Magnum impe-

uer decessit (188); habuitque ex ea filiam unam. Philippus vero patre vivente unctus est in regem civitate Remis, sed non multo post urbe Parisius de equo corruens, mortuus est (an. 1129), et in ecclesia sancti Dionysii sepultus est. Item eodem anno unctus est frater ejus Ludovicus in regem in urbe supradicta ab Innocentio papa II, cum ibi teneret concilium (an. 1131). Transactis deinde tribus annis moritur Henricus rex Anglorum et dux Normannorum (an. 1135); et successit ei Stephanus, nepos ejus, comes Moritolii. Sequenti autem anno Willelmus dux Aquitanorum ad extrema ductus, precepit hominibus suis, ut filiam suam unicam matrimonio copularent Ludovico juveni filio regis Francorum; carebat enim alio herede. Nam frater suus Raimundus paulo ante Jherusalem perregerat, et filiam Boamundi junioris principis Antiochiæ, ipso mortuo, accepit uxorem simul cum principatu ejusdem urbis.

B ratorem; Karolus Magnus imperator Ludovicum Pium imperatorem; Ludovicus Pius imperator Karolum Calvum imperatorem; Karolus Calvus Ludovicum tantum ^c regem; Ludovicus Karolomagnum et Ludovicum; Karolomagnus Ludovicum Qui nichil fecit; Ludovicus Karolum Simplicem; Karolus Simplex Ludovicum, qui traditus est Bajocas a Hugone Magno duce. Ludovicus iste Lotharium et Karolum genuit de Geberga, sorore Othonis imperatoris; Lotharius senex Ludovicum et Karolum. Ludovicus rex obiit juvenis sine filiis; cui successit Karolus frater ejus; qui nondum unctus in regem, traditus est cum uxore sua Lauduno ab Ascelino ejusdem urbis præsele, et redditus Hugoni cognomento Capet. [Nomina regum Francorum, qui de genere Hugonis Capet processerunt, add. 1.] Quem idem Hugo Aurelianis mancipavit custodie; ubi mortuus est cum uxore sua et duobus filiis quos ibi genuerat, Ludovico et Karolo. Et genus et regnum deficit hic Karoli, et ^d transit ad supradictum Hugonem cognomento Capez; qui genuit regem Rothbertum; Rothbertus Henricum; Henricus Philipum; Philipus Ludovicum; Ludovicus Ludovicum piissimum [sive ^e grossum]. [Ludovicus ^f genuit Philippum. Philippus genuit Ludovicum. Ludovicus genuit Ludovicum. Ludovicus genuit Philippum.] ^g Codex 1 post verba (regem Rothbertum) ita pergit: « Et huic successit Henricus filius ejus. Post quem regnavit Philippus filius ejus. Quo mortuo, Ludovicus filius ejus regnum suscepit paternum. Et post hunc regnavit Ludovicus filius ejus. Post hunc regnavit Philippus filius ejus. Anno d. i. 1181 unctus est in regem Remis a Willermo archiepiscopo avunculo in presentia patris sui Ludovici, et militari ambitu stipatus, baronibus totius Francie et Flandrie circa eum astantibus, scilicet Philippus comes Flandrie et Viromandie, Balduinus comes Namucensis, Henricus comes Treacarum, Stephanus comes Blesensis, Theobaldus comes Carnotensis, avunculi sui, et alii multi. Anno d. i. 1214 predictus rex Philippus bellum gessit cum Aiemannis et Theutonicis et Flamingis, et cum Othone eorum imperatore et comite Flandrensi Fernando nomine et Reinaldo de Bolonia, et cum Willelmo Longaspata, fratre regis Anglorum. Omnes istos depugnavit et vincit, fugato Othone.

(188) Hugo. His adde Philippum archidiac. Paris. et Petrum Cortuniacensem.

^a Sirinniorum 1. 2.

^b Th. cl. in marg. add. 2.

^c Tamen 1.

^d Pergit alia manu 2.

^e S. g. post add. 2.

^f Hæc posteriori manu scripta sunt, aliis erasis Ludovicus piissimus philippum istum....

Decedente itaque prefato Pictavorum comite A
Willelmo, accepit Ludovicus juvenis rex Fran-
corum filiam ejus cum ipsius ducatu. Ipso an-
no obiit in civitate Parisius Ludovicus senior

rex Francorum Kal. Augusti, et sepultus est in
ecclesia sancti Dionysii; et successit ei Ludo-
vicus filius ejus rex Francorum et dux Aqu-
tanorum anno ab incarnatione Domini 1137.

NOTE.

Othone imperatore, predictis comitibus vinculatis,
secum adduxit in Franciam, custodie mancipavit.
Decessit autem gloriosus rex Philippus anno vite
sue sexagesimo tertio, regni vero sui 44. Iste Phi-

lippus filius fuit Ludovici supra memorati regis. Et
post tunc regnavit Ludovicus filius ejus. Et post
hunc regnavit Ludovicus filius eius undecimum
etatis agens annum. »

HUGONIS DE S. MARIA

MONACHI FLORIANENSIS

TRACTATUS DE REGIA POTESTATE

ET

SACERDOTALI DIGNITATE.

(BALUZ. *Miscell.*, edit. Mansi, tom. III, pag. 183.)

INCIPIT PROLOGUS.

HENRICO Anglorum regi gloriosissimo frater Hugo B
monachorum omnium extremus, sanctissimi Bene-
dicti Florianensis monachus, pacis perpetuæ mun-
nus.

Considerans, domine rex, discrimen discordiæ in
quo sancta versatur Ecclesia de potestate regia et
sacerdotali dignitate, quas quidam ab invicem se-
cernunt et dividunt, libellulum istum pia cura et
fraterno compunctus amore condere statui, quo
contentio hæc aliquatenus sopiatur, et error qui
longe lateque diffunditur, pariter mitigetur, error,
inquam, illorum qui sacerdotalem dignitatem a re-
gia dignitate temere secernentes, ordinem a Deo di-
spositum evertunt, dum opinantur se soire quod
nesciunt. Putant enim quod terreni regni dispositio
non a Deo, sed ab hominibus sit ordinata, sive dispo-
sita. Et ideo sacerdotalem dignitatem majestati re-
giæ præferunt, cum ei subesse ordine, non digni-
tate, debeat, sicut præsens libellulus declarabit.
Erroris igitur hujus depulsa tenebrosa caligine, for-
sitan divinis dogmatibus et verbis rationabilibus
acquiescent. Error quippe non tantum in majori-
bus, sed etiam in rebus minoribus est vitandus.
Error autem nihil aliud est quam putare falsum
quod verum est, et verum quod falsum est, vel pro
incerto verum habere, seu a rationis tramite devia-
re. Illi vero qui suo furori tantummodo satisfacere
cupientes, rerum ordinem, quem Deus disposuit,
audient pervertere, sacriligi crimem incurrunt, et

pharisei merito nuncupantur. Nam ideo noster con-
ditor et salvator Dominus Jesus Christus Rex simul
et Sacerdos sacrosancto ministerio vocari dignatus
est ut nobis ostenderet quanto fœdere vel affinitate
rex et sacerdos sibi invicem debeant convenire. In-
dissociabile enim est quod in unitate conjungitur.
His nempe potestatibus invicem dissidentibus et con-
fligentibus pax dissolvitur, et Ecclesia quam ipse
Christus suo sanguine redimere dignatus est, infel-
liciter perturbatur. Proinde, domine rex, idcirco vo-
bis opus hoc assignare vel dedicare decrevi, ut au-
toritatis vestræ privilegio confirmetur et corrobore-
retur, et per loca plurima dispergatur, vel si fuerit
inutile, dirumpatur. In hac etiam re sequor anti-
quorum virorum vestigia, qui sua studia olim re-
gibus imbutis litterarum studiis præsentabant. Precor
denique excellentiam celsitudinis vestræ ut illud et
seorsum et cum viris sapientibus qui vobiscum
sunt, retractetis et diligenter examinetis, et ut quæ-
cunque in eo confutanda videritis, detegere sataga-
tis. Scio enim quia ab his qui rerum ordinem sua
temeritate conantur evertere, non solum damnabi-
tur, sed etiam conspuetur, vel eo quod ab eorum
sententia deviare videtur, vel ideo quod rem propo-
sitam explanare rusticano sermone videtur. Nam
cæcis corde plerumque sua, proh dolor! cæcitas at-
que temeritas placet. Verumtamen precor eos per
eorum magnificentiam ne eis sordescat meum ru-
sticanum eloquium sed malint veros quam disertos